Nr. 47. Sibiiu, Marţi 26 Aprile (8 Maiu) 1883. Anul XXXI

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marţia, Joia şi Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarchie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3fl.

Pentru abonamente şi inserţiuni a se adresa la
Administraţiunea tipografiei archidiecesane Sibiiu, strada Măcelarilor 47
Corespondenţele sûnt a se adresa la:
Redacţiunea „Telegrafului Român", strada Măcelarilor Nr. 43.
Epistole nefrancate se refusă. — Articulii nepublicaţi nu se inapoiază.

INSERŢIUNILE

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rêndul cu litere garmond — şi timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Atenţiune!

Timpul conscrierei alegĕtorilor de deputaţi la dietă a sosit! Atragem atenţiunea tuturor românilor din Ungaria şi Transilvania, cari sûnt îndreptăţiţi a fi alegĕtori! Fie care sĕ se îngrigească, ca sĕ fie întrodus în listele alegĕtorilor şi tot odată sĕ reclame în contra acelor ce nu sûnt îndreptăţiţi.

Sibiiu 25 Aprile.

Timpul din urmă produce în diverse forme enunciaţiuni, cum au vĕḑut cetitorii în nr. trecut pre cea dela Cluj.

Nu ne ocupăm cu cuprinsul lor, ca sĕ'l supunem vre unei critice. Dar ne vom ocupa cu împregiurarea, că la noi enunciaţiunile dovedesc spontaneitatea absolută şi cu toate aceste foarte greoae, căci vine târḑiu şi fără de vivacitatea variaţiunei. Sûnt scăderi formale aceste, dară ele demustră, că în afaceri politice ne lipsesce cu totul conducerea. Dacă n'ar esista iniţiativa particulară, fie de cluburi singuratice, fie de indiviḑi singuratici, ar lipsì ori-ce mişcare politică în sinul poporului nostru.

Noi aşa scim că esistă un comitet central electoral, a cărei misiune nu credem a se fi ţĕrmurit numai pe lângă compunerea unui memorand eşit şi acela mai *post festa* şi nu mai pe sus de ori şi ce critică. Ḑicem aceasta nu pentruca sĕ'l desvotăm ci pentru că în adevĕr este prea multă anticuaritate istorică şi politică într'însul şi relativ prea puţină actualitate despre ranele cele grele ce s'au înfipt şi se înfig în trupul naţionalităţei noastre dela 1867 încoace. Dar nici cu apreţiarea în feliul indigitat nu voim sĕ ne ocupăm acum. Va venì timpul, când vom putè face corecturi în memorand însĕ tot aşa de compacţi şi solidari, cum am compus comitetul, care l'a făcut. Abstragem dar dela aceste atinse în treacăt şi venim la lucruri mai urgente.

S'a ḑis încă la 1881, că de aceea nu putem întra în acţiune, fiindcă n'avem pregătirile de lipsă: n'avem conscrişi pe toţi alegĕtorii, n'avem pregătite o listă de candidaţi şi alte de feliul acesta. Ei bine sĕ ḑicem şi acum, că mai avem un an de ḑile de a ne cugeta la alegeri dietale; dar ne mai aşteaptă mult oare cele municipale şi nu vor mai fi şi alte lucrări, cari interesează pe alegĕtori?

Privitor la projectul de lege pentru scoalele medie cu toate a le sale s'a făcut, ce e drept, ce s'a putut face din partea bisericilor şi a particularilor, însĕ oare comitetul, de care ne fu vorba, este chemat numai la contemplaţiunea liniscită la toate câte se întêmplă şi câte nu se întêmplă, fără a ḑice un cuvênţel şi din parte'şi, dacă nu poate sau nu voesce sĕ conducă mişcările dintre români?

Ne-ar fi plăcut, când comitetul ar fi fost un *spiritus movens* pentru toţi, aşa încât toate se meargă nu numai legal, dar şi simetric, sĕ se simtă, că este o conducere în faptele noastre.

Căci cu tot spiritul nostru de oposiţiune, pe care în împregiurările de faţă noi nu'l provocăm, ci ni se impune de către conducĕtorii destinelor ţĕrii, înaintea celor de o soarte cu noi vom perde din reputaţiune, fără de a câştiga în altă parte, dacă vom continua a merge ca până acum, aşa ḑicênd pe nimerite.

Maghiarii, cu toate că guvernul îngrigesce de ei mai mult decât trebue, au reuniuni, au comitete de maghiarisare, de repatriare, până şi fonduri electorale. Toate câte se fac, se fac prin un mecanism de conducere de sus până jos. Şi noi, cari sûntem siliţi a ne apăra sĕ nu ne folosim nici de micul aparat legal, de care dispunem?

Cu projectul de lege pentru scoalele medie numai puţin timp mai avem şi actele vor fi încheiate definitiv. Ca sĕ nu ne treḑim prea târḑiu am indigitat în numĕrul trecut ce ar fi de făcut. Ar fi cu scădere oare pentru comitetul central, când s'ar îngrigì şi din parte-şi, în vre un fel oare care, ca sĕ se facă din parte-ne tot ce e posibil în privinţa aceasta? S'au dacă ar crede că ce am propus noi nu corespunde întru toate trebuinţelor noastre, arete-ne că ce e mai bine, şi noi cari avem în vedere salutea naţionalităţei noastre, dacă vom vedè că e mai bine ce ne propune dînsul, bucuros ne acomodăm şi acceptăm.

Salutea naţională şi solidaritatea, eată două lucruri cari nu este permis sĕ le ignoreze în ḑiua de aḑi nici un român, prin urmare nici comitetul central. Dar de altă parte şi grăbnicia cu care trebue sĕ se facă şi implinească tot ce este în folosul nostru naţional politic.

Alegerile în municipii sûnt mai aproape decât celelalte. Oare n'ar fi de lipsă ca şi în privinţa acestora sĕ avem o orientare promptă şi comună?

Este adevĕrat, că lucrurile naţionale politice în împregiurări ca a le noastre a le românilor, se fac cu multă necomoditate şi sûnt împreunate cu neplăceri. Însĕ ce sĕ facem, dacă altfel nu e cu putinţă? Trebue sĕ ne lipsim şi de comoditate şi sĕ suportăm cu resignaţiune şi neplăcerile. Istoria ne învaţă că lucrurile salutare toate pe calea aceasta s'au făcut şi anticitatea deja ne-a lăsat proverbul: „*Per aspera ad prospera.*"

Sinodul archidiecesan.

Şedinţa I din 24 Aprile 1883.

La $11^{1}/_{2}$ oare după serviţiul stei liturgii şi al chemărei stului Spirit, întrunindu-se deputaţii în sala Seminariului Andreian, Prea Cuvioşia Sa P. Nicolae Popea, Archimandrit şi Vicariu Archiepiscopesc, a deschis sinodul prin cuvintele următoare:

„Prea on. domni şi fraţi!

„Escelenţia Sa Domnul Archiepiscop şi Metropolit al nostru, aflându-se în present la dietă în casa magnaţilor, şi neputênd prin urmare a deschide în persoană sinodul archidiecesan pentru anul acesta, m'a însărcinat pre mine cu această funcţiune, poftindu-mĕ tot odată ca sĕ fiu interpretele dorinţelor, ce le are pentru un curs normal şi pentru resultate salutari în consultările sinodului, preste care imploară ajutorul şi binecuvêntarea celui a tot-puternic!

„Primind din parte-mi cu plăcere această misiune onorifică, care de altmintrea se află basată în lege şi e datorinţă pentru mine, nu pot de cât sĕ dau espresiune şi eu datorinţelor mele pentru cursul cel mai normal şi resultatele cele mai bune şi salutare ale pertractărilor noastre sinodale.

„Şi eu am firmă credinţă, că aşa se va şi întêmpla.

„Aceasta mi-o garantează de o parte valoarea morală şi intelectuală a domnilor membri ai sinodului nostru, eară de altă parte trecutul cel de 13 ani al vieţei noastre bisericesci sinodale, va se ḑică: esperienţele cele bogate, ce le-am făcut în acest şir lung de ani, cari ne pot servì ca şi o scoală practică în privinţa parlamentarismului nostru bisericesc, — precum şi legile, regulamentele, normativele sinodale, pre cari deja le posedem în numĕr îndestulitoriu, încât ne pot da îndreptările necesarii la toate casurile obveniende.

„Şi aşa, pre lângă această credinţă şi încredere în puterile noastre spirituale, am onoare a declara sesiunea ordinară pentru anul 1883 a sinodului nostru archidiecesan de deschisă". (Sĕ trăiască!)

După deschidere, fiindcă la apelul nominal n'au respuns un numĕr suficient de membri, pentru concluse, s'a anunţat şedinţa pe ḑiua următoare:

Şedinţa a II din 25 Aprile 1883.

Şedinţa aceasta o a deschis Escelenţa Sa P. archiepiscop şi metropolit Miron Romanul. După ce espune că afacerile oficiale l'a împedecat de a putè deschide în persoană sinodul, salută călduros

---

FOIŢA.

Cristian Waldo

sau

CĂILE NOROCULUI.

Roman de George Sand.

(Tradus de E. B.)

(Urmare).

— El nu s'a putut informa, decât despre un lucru: adecă el a cerut siguranţa, sĕ nu reclame nimenea copilul, de oare ce îl voia pentru sine fără sĕ se teamă, că într'una din ḑile sĕ il ia cineva. Necunoscutul jura că n'are sĕ mĕ reclame nimenea, şi dovadă este, ḑise el, că l'am adus dintr'o depărtare de peste cinci sute miluri de aici, ca sĕ i se peardă urma de totului tot. Copilul, ḑise el, ar fi în periculul cel mai mare, chiar şi aici, când s'ar afla, unde este. Nu mĕ întrebaţi dară, căci eu nu vĕ pot rĕspunde.

„Şi el insistă pe lângă strĕin sĕ-şi ia bani, vr'o două s'au trei sute de zechine.

— În monetă de Italia?

— În monetă strĕină de aur însĕ din diferite ţĕri, ca şi când necunoscutul ar fi cutreerat toată Europa şi s'ar fi îngrigit a preface suma în toate soiurile de bani, ca sĕ se peardă toată urma pentru ori şi care cercetări sau suposiţii.

I s'a obiectat că este sĕrac: el a şi ḑis-o, şi întreg esteriorul sĕu o anunţă. Se află cuviincios al despăgubì pentru calea cea lungă şi pentru osteneala ce a avut'o esecutând aşa de conscienţios ordinile relative la îndepărtarea mea; el însĕ refuză ori şi ce ofert cu obstinaţie neînvingibilă. El dispăru repede, ḑicênd pentru a evita întrebări, că va revenì în ḑiua următoare. Înse n'a mai venit; nu la mai vĕḑut nimenea, nu s'a mai auḑit vorbind de el şi eu am remas încreḑut, sau mai bine ḑis, lăsat multămită cerului, în grigia domnului şi doamnei Goffredi.

— Dară istoria despre lac, despre fereastră şi despre luntre, unde drac ai auḑit-o?

— Îngădue! În etate de cinci sau şese ani (pe când mĕ adusese omul mascat la Perugia, par'că eram de patru sau cinci ani) eu căḑusem dintr'o înălţime, încât mĕ creḑură mort. Aceasta n'a fost important, însĕ, între amicii familiei mele adoptive, cari veniră a se informa despre mine, se furişà un evreu mic, botezat sau nu, care negustorea cu objecte de artă şi antichităţi cu strĕinii, şi care era aşeḑat în Perugia. Părinţii mei nu iubeau pe evreul acesta, fiind-că era evreu şi fiind-că în Italia ca şi pe aici, oamenii au prejudeţe mari în contra rasei acesteia. El se informà despre mine cu mare îngrigire şi ceru chiar a mĕ vedè ca sĕ se asigure de starea mea.

Cu un an de ḑile în urmă, după ce petrecusem vara la ţeară, el venì, îndată după reîntoarcerea noastră la oraş, a se mai informa de mine şi adecă cu ochii sĕi, dacă am crescut şi dacă mĕ aflu bine. Familia mea se mira cumplit şi îl întrebà ce interes îl tot aduce, ameninţându-l a-i închide uşa, dacă n'ar da o esplicaţie îndestulitoare despre purtarea sa, căci ei mĕ iubeau deja şi se temeau sĕ nu fiu răpit de evreiul acela. El mărturisì apoi, s'au născocì, că din întêmplare a dat omului mascat asil în ḑiua, când m'a adus în oraş şi că i-a răpit diverse confidenţe ce mĕ priveau pe mine. Aceste confidenţe vage, neverosimile şi neesplicabile sûnt acele, cari ţi le-am spus la începutul istoriei mele, şi care poate nu merită nici o credinţă. Maica mea adoptivă rîdea de ele; dară aflând în aventura aceasta ceva romantic, ea îmi dădu numele de Lago, care a devenit de multă vreme numele meu cel adevĕrat.

Dar numele de botez Cristian, Cristin, Cristiern, Crestin sau Cristiano, cine ţi l'a dat?

— Omul mascat, fără a mai spune alt nume.

— Vorbit'a italienesce, omul acela?

— A vorbit, dară rĕu, şi truda ce a avut-o a se esplica n'a contribuit puţin la ministerul ce m'a încungiurat.

— Dar cu ce accent vorbea el?

— Profesorul Goffredi nu s'a ocupat decât de limbi moarte; soţia sa, fiind foarte instruită, cunopre deputaţii presenţi, şi dechiară şedinţa de deschisă.

Deputatul Nicolau Olariu cetesce protocolul şedinţei prime, care se autentică.

Se presentează credenţionalul nou alesului deputat Ioan Bechnitz, şi în legătură cu actele electorale se transpune comisiei verificătoare.

Cererea de concediu pentru timp nehotărît a deputatului Simeon Damianu se încuviinţează.

Raportul consistoriului archidiecesan plenariu se transpune comisiunei organisătoare.

Raportul consistoriului archidiecesan ca senat bisericesc se transpune comisiunei bisericesci.

Raportul consistoriului archidiecesan ca senat scolar se transpune comisiunei scolare.

Raportul consistoriului archidiecesan ca senat epitropesc şi budgetul consistorial, pre anul 1884 se transpune comisiunei financiare.

Raportul consistoriului archidiecesan despre istoricul fondurilor archidiecesane se transpune comisiei financiare.

Raportul consistoriului archidiecesan despre arondarea protopresbiteratelor se transpune comisiunei organisătoare.

Actele electorale privitoare la cercul electoral Galaţi, se transpun comisiunei verificătoare.

Raţiociniile consistoriulni archidiecesan pe anul 1882 se transpun comisiunei financiare.

Raportul consistoriului archidiecesan privitoriu la lărgirea seminariului se transpune comisiunei organisătoare.

Raportul consistoriului archidiecesan privitor la fondul de pensionare al preoţilor şi învĕţătorilor din archidiecesă se transpune comisiunei organisătoare.

Abdicerea deputatului mirenesc Dr. Nicolau Maier dela postul de deputat sinodal în cercul III se ia la cunoscinţă şi se dispune alegere nouĕ pentru cercul representat de dênsul.

Raportul consistoriului archidiecesan ca senat scolar, despre procesul fostului învĕţătoriu în Reşinariu Ioan Metz, se transpune comisiei scolare.

Raportul consistorului archidiecesan privitoriu la denumirea unui delegat lângă protopresbiteri cu ocasiunea visitaţiunei scoalelor se transpune comisiei scolare.

Raportul consistoriului archidiecesan privitor la dotarea inspectorului seminarial se transpune comisiunei organisătoare.

Cererea parochului din Uniadoară Avram Păcurariu de a putè concurge la post de protopresbiter şi fără testimoniu de maturitate se transpune comisiei organisătoare.

Raportul consistoriului archidiecesan despre demisionarea asesorului consistorial Teodor Stanislau, major ces. reg. pens. din postul de asesor se ia spre sciinţă şi în locul vacant se dispune alegere nouă.

Cererea comunei bisericesci Felţa ca percentele după capitalul împrumutat din fondurile archidiecesane sĕ se reducă la 5. se transpune comisiunei financiare.

Raportul consistoriului archidiecesan pentru remuneraţiunea profesorului de gimnastică la institutul pedagogic andreian se transpune comisiunei financiare.

Raportul consistoriului archidiecesan asupra cărţei de cetire maghiaro-românească a profesorului Putnóky se transpune comisiunei scolare.

Cererea de concediu a deputatului din cercul XIX al Făgăraşului Nicolau Cipu, perceptor comitatens în Făgăraş se încuviinţează.

Cererea parochului Crucean Mărgineanu din Cinade catechet gr. or. la gimnasiul rom. gr. cat. din Blaj pentru remuneraţiune se transpune comisiunei petiţionarie.

Cererea profesorului Gregoriu Pletos pentru introducerea unui nou plan de a catechiza în scoalele medii se transpune comisiei petiţionarie.

Cererea comunei bisericesci Ţinţari de a se adnecsa la tractul protopresbiteral al Braşovului se transpune comisiei organisătoare.

Cererea parochului din Berghia Petru Murariu ca alegerea de paroch pentru comuna bisericească Molomfalĕu sĕ se decidă cât mai curênd, se transpune comisiei petiţionarie.

După presentarea acestor esibite se trece la constituirea biroului.

Deputatul Ioan de Preda a făcut propunerea: că §. 5. din regulamentul afacerilor interne a le sinodului archidiecean sĕ se interpreteze aşa, că alegerea biroului se face pentru un period întreg.

Deputatul Ilie Măcellariu propune ca acest §. sĕ se interpreteze astfeliu, că alegerea biroului se face numai pe o sesiune.

La acest obiect s'a încins dispută cam lungă. Au luat cuvêntul deputaţii Parteniu Cosma, Dr. Nicolau Pop, Nicolau Popea, Iosif Puşcariu, şi Liviu de Lemenyi.

La votare s'a primit propunerea deputatului Preda estindêndu-se această interpretare şi asupra diferitelor comisii.

În urma acestui conclus constatându-se un loc vacant în comisia organisătoare prin dimisia deputatului Dr. Nicolau Maier se întregesce prin alegerea domnului deputat Ioan Popea.

Ne mai fiind alte obiecte şedinţa se ridică anunţându se cea procsimă pe 26 Aprile a. c. la 9 oare înainte de ameadi.

Revista politică.

Sibiiu, în 25 Aprilie.

În casa magnaţilor desbaterea asupra projectului privitor la scoalele secundare s'a terminat încă Vineri şi în partea specială. „Pester Lloyd“ ne spune că desbaterea a fost mai numai un dialog între ministrul Trefort şi între metropolitul Miron Romanul. Amendamentele metropolitului, după acelaşi diar, nu s'au primit. O parte din amendamentele metropolitului, vĕdênd că ce soarte au, nu le au mai adus pe tapet, ci le au retras metropolitul însuşi.

„D. Ztg.“ din Viena publică în nrul sĕu dela 3 Maiu n. o corespondenţă dela Bucuresci din care se vede că schimbările signalisate ce au sĕ se facă în personalul corpului diplomatic al Austriei au provocat interesare foarte vie în cercurile politice a le residenţei române. Înainte de toate oferă denumirea capului de secţiune a contelui Hoyos de ambasador la Paris material de diverse glose, nu tocmai măgulitoare pentru diplomatul din cestiune. Mai departe coresp. se intinde la espuneri pe larg, cum din împregiurarea că Austro-Ungaria înainte de recunoascerea formală a independenţei României prin aşedarea unui trimis la Bucuresci a ratificat acea recunoascere şi că pentru aceasta pe malurile Dîmboviţei s'au arătat foarte prevenitori diplomatului austriac, acesta a judecat situaţiunea diplomatică din Bucuresci foarte optimistic şi prin rapoartele lui greşite a sedus politica austriacă încât d. e. în cestiunea Dunărei la Viena au fost până târdiu de credinţa, că e numai simulare şi că în realitate guvernul român este aplecat la concesiuni. Numai discursul de tron român din 15 (27) Noemvre 1881 a scos pe Austro-Ungaria din rătăcirea, care a avut drept consecenţe, rele resultate în cestiunea dunăreană şi pe urmă întreruperea raporturilor personale între legaţiunea austro-ungurească şi între guvernul din Bucuresci. Acum era prea târdiu pentru de a mai îndrepta lucrurile şi aşa strămutarea în ministeriul de esterne la Viena, care nu putea fi privită de promovare, era considerată de o amovare cu cruţarea cea mai posibilă a fostului trimis dela postul, în care a secerat de toate, numai lauri nu şi n'a nizuit după nici o recunoscinţă. Îşi poate asa dară închipuì ori şi cine ce impresie surprindĕtoare a făcut în Bucuresci scirea, că contele Hoyos este designat ambasador pe lângă guvernul francez.

Într'un grad cu mult mai neînsemnat se ocupă cercurile politice şi diplomatice din capitala română cu denumirea presupusă a trimisului actual, a bar. Mayr, de al doilea cap de secţiune în ministerul de esterne din Viena, ca de denumirea contelui Hoyos ambasador la Paris. Cât pentru cel dintâiu apoi se poate dice despre dênsul, ceea ce a dis despre galantul adoratei cavalerului de Toggenburg, care se întorcea din locurile sânte: în linisce l'am vĕdut venind, în linisce îl vom vedè ducêndu-se. Activitatea sa nu se deosebesce nici prin succese, nici prin nesuccese şi ceea ce privesce posiţiunea sa faţă cu colonia austro-ungurească, dênsul — abstragênd dela fiinţa sa de faţă la reuniunea austro-ungurească, carea de atunci a şi adormit — a remas tot aşa de strĕin de dênsa, ca şi predecesorul sĕu aristocrat istoric. Recomandă în fine coresp. sĕ mediteze în Viena cu grige asupra cestiunei, dacă următorul baronului Mayr are sĕ fie earăşi ungur. Căci nu se poate nega că în România tot ce este unguresc este privit cu oare care neîncredere; şi dacă bar. Mayr, care apare la toate festivităţile în uniformă de honved, nu e tocmai *persoana gratissima*, n'are sĕ mulţămească altuia decât guvernului din Budapesta, a cărui paşi mai recenţi în afacerea legei scoalelor secundare n'au provocat resunete amicabile în ţinuturile despre meadă di dela Alpii transilvanici.

Desbaterea specială asupra projectului de lege pentru scoalele secundare.

(Urmare.)

Iosif Madarász: Onorată casă! Voiu fi în plăcuta posiţiune a nu trece de nesincer înaintea antevorbitoriului meu, a domnuluì deputat Carol Wolff, precum li s'a întêmplat colegilor mei Helfy şi Orban. Declar înainte, că am sĕ fac la §-ul acesta o contrapropunere, care are de scop a introduce în toate scoalele secundare din Ungaria ca limbă de propunere limba maghiară. (Aprobare în stânga estremă.) Declar totodată, că eu primesc singur responsabilitatea pentru propunerea aceasta, chiar şi dacă ar întîmpina simpatiile amicilor şi a onoraţilor mei condeputaţi. Declar mai departe, că, la cas, când nu mi s'ar primì propunerea aceasta, sûnt gata a mĕ alătura la propunerea făcută de dep. Helfy şi-a accepta modificarea propusă de dep. Tamassy, ca legea în privinţa depunerei esamenului de maturitate sĕ între în vigoare numai după doi ani.

Aceste premise, îmi voiu cetì contrapropunerea şi o voiu motiva pe scurt.

„Contrapropunere: în locul §-lui 7 sĕ se introducă tecstul următor: În scoalele secundare *limba de propunere e cea maghiară.* In scoalele secundare, în cari se predă în present instrucţiunea într'altă limbă, se mai permite aceasta încă până la începutul anului scolastic 1887. Şi până atunci sûnt îndatorate scoalele acestea a se îngrigì de limba şi literatura maghiară, ca de un obiect obligatoric într'un numĕr corespundĕtor de oare. Spre scopul unei controle sûnt îndatorate a presenta încă de timpuriu ministrului de culte şi instrucţiunea publică planul de invĕţământ şi împărţirea oarelor referitoare la limba şi literatura maghiară. Se îndatorează mai departe, a împărtăşi instrucţiune din limba şi literatura maghiară în limba maghiară în clasa a 7-a şi a 8 a, începênd cu anul scolastic următor, avênd a se depune din obiectele acestea şi esamenul de maturitate în limba maghiară dela anul 1885.“ (Aprobare în stânga estremă.)

Presentând onoratei case contrapropunerea aceasta, motivarea ei o voiu scoate-o din contra argumentarea antevorbitoriului meu, a domnului dep. C. Wolff. Dênsul combate dorinţa esprimată de con-

---

scea multe limbi moderne, şi totuşi îi era imposibil a spune, de ce naţiune se ţinea limbagiul omului mascat.

Şi cum cugeta despre aceasta evreul cel mic?

— Eu nu ştiu, dacă a cugetat el ceva, dară de dis n'a voit sĕ dică nimica.

— Fost-au părinţii Dtale convinşi că n'a jucat el însuşi rolul omului mascat?

— Cu desĕvêrşire. Omul mascat era de statură mijlocie, şi evreul n'avea decât cinci urme în înnălţime. Vocea, accentul, n'avea nici o asemĕnare. Eu vĕd, dle Goefle, că Dta îţi faci, ca şi sêrmanii Goffredi tot felul de întrebări pentru mine; însĕ eu te întreb, ce folos ar avè soluţiunea acestei chestii?

— Aşa, ce folos? rĕspunse dl Goefle, Dta poate nu valorezi osteneala, ce mi-o dau de un ceas, a te face sĕ-ţi reafli familia. Ei, aceasta este o preocupaţie ce se ţine de obiceiurile profesiunei mele, dară sĕ nu mai vorbim de ea, cu atâta mai mult, că în toate ce mi-ai spus nu se află nici un fapt precis, pe basa căruia ai putè face un edificiu de deducţii erudite şi ingenioase însĕ îngădue. Ce s'a făcut cu suma adusă de omul mascat?

— Bravii mei părinţi, temêndu-se că suma aceasta sĕ nu fie doară preţul unui furat, a unei crime oare care, şi socotind, că nu mi-ar aduce noroc, depuseră toate monetele în lada seracilor din catedrala dela Perugia.

— Dar aşa Dta vorbeai deja precum ai dis, o limbă oare care, când fuseşi adus?

— Fără îndoeală însĕ în scurt timp am uitat neavênd cu cine vorbì. Eu ştiu numai atâta că cu un an în urmă un german erudit, care era la noi în visită se încercă a lămurì misterul acesta. Eu am avut multă osteneală a-mi amintì vr'o câteva cuvinte din limba mea cea veche. Linguistul declară că este un dialect de nord, ce samănă cu limba islandică; însĕ pĕrul meu negru desminţea încât-va tălmăcirea aceasta.

Ei renunţară cu toţii a afla adevĕrul. Dorinţa maicei mele adoptive a fost a mĕ face sĕ perd ori şi ce amintire de altă patrie şi de altă familie. Dta îţi poţi inchipuì, că n'a fost greu pentru ea aşi ajunge scopul.

— Încă ceva, dise dl Goefle. Eu mĕ interesez de o naraţiune cu atâta mai mult, când îmi lămuresc punctul de purcedere. Din amintirile aceste, care, în mod firesc şi în adins ţi s'au şters din memorie, nu ţi-a mai remas absolut nimic?

— Mi-a mai remas ceva, însĕ aşa de vag, încât nu o pot distinge de un vis. Parcă vĕd o ţeară bizară, selbatică, mai grandioasă încă ca aceasta.

— O ţeară rece?

— Nu ştiu. Pruncii nu simt frigul şi eu n'am fost nici când friguros.

(Va urma.)

dep. Orban, dorinţa care la mine se presentă ca faptă, combate mai departe propunerea dep. Helfy din punctul de vedere al civilisaţiunei şi al culturei. Şi cari îi sûnt motivele? Dênsul întreabă, care va fi urmarea acceptărei acestui project? Inteleginţa, ḑice dênsul, se va maghiarisa şi se va crea un părete despărţitor între inteligenţa maghiarisată şi între massa poporului nemaghiar; prin aceasta va fi împedecată inteligenţa de a se înţelege cu massa poporului şi se va zădărnicì influinţa inteligenţei asupra massei poporului.

Sĕ întoarcem acum foaia! Eu susţin, că precum are inteligenţa interes a învĕţa limba maghiară spre a se putè înţelege, ca aici în dietă, aşa, ba încă într'un grad mai mare, are masa poporului interes a învăţa limba aceasta şi inteligenţa însĕşi trebue sĕ o dorească aceasta, căci ei trebue sĕ i zacă la inimă ca fie-care membru al masei poporului sĕ fie apt a emula cu ea în câştigarea culturei şi a civilisaţiunei maghiare. (Aprobare în stânga estremă.) Eu susţin că poporul acesta doresce a învĕţa limba maghiară, numai e impedecat de aceia, cari se numesc „inteligenţă.“ (Aşa e! stânga estremă). Poporul acela doresce a fi crescut şi instruat, numai dacă s'ar nizuì conducĕtorii inteligintei a fi pururea interpreţii cei adevĕraţi ai simţĕmintelor naţionalităţii şi poporului lor. (Aşa e! în stânga estremă.)

Am făcut esperienţa, la mai multe seminţii în ţeara aceasta, că eleiube sc în adevĕr naţiunea maghiară, vor a fi membrii ei, doresc a avè cât mai multe ocasiuni spre a, învĕţa a cunoasce însuşirile ei, adecă şi limba acestei naţiuni. (Aşa e! în stânga estremă)

D-voastră veţi ḑice, că projectul acesta nu se poate realisa, de oare ce copiii nu'şi pot însuşì limba maghiară în scoalele elementare într'atâta, încât sĕ se poată face obligatorică în scoalele secundare. Întreb însĕ, pentru ce s'a făcut ḑilele trecute modificarea legei pentru scoalele poporale, pe basa căreia limba maghiară are a fi object obligatoric în scoalele poporale? Eu cred, că modificarea numită urmăresce două scopuri. Odată: spre a se da ocasiune fie cărui cetăţean, de a-şi lăsa copiii sĕ înveţe limba maghiară, şi a doua: pentru ca copiii eşiţi din scoalele elementare sĕ fie apţi a primì instrucţiunea în scoalele mai înalte, aşa şi în scoalele secundare numai în limba maghiară.

Nu-mi vine a crede că dieta ar fi votat legea pentru scoalele poporale fără nici un scop. (Aşa e! în stânga estremă). Scopul n'a putut fi altul, decât: a cultiva pe de oparte poporul ear pe de altă a da tinerimei ocasiune, ca sĕ înveţe chiar şi în scoalele secundare atât cât se recere, pentru de a se putè bucura de toate binefacerile statului prin mijlocirea acestei limbi. (Aşa e! în stânga estremă.)

Nu cred, că aceia, cărora le place a se numì „inteligenţă“ şi cari doresc a trece de inteligenţi, ar voì sĕ despoae pe neamul lor de binefacerile acestea. Ei nu vor putè nega, că primind instrucţiunea în limba maghiară nu numai în scoalele secundare, ci şi în cele poporale, vor avè de o sută de ori mai multe ocasiuni spre a-şi putè însuşì cultura naţională maghiară, decum au aḑi când se instruiază în limba germană sau într'altă limbă în loc a se instruì în limba maghiară. (Aşa e! în stânga estremă.)

Recomand deci onoratei case primirea contrapropunerei mele, căci nu vĕd nici un motiv, care o ar împedeca. Atrag tot odată atenţiunea acelora, cari au voit sĕ întroducă limba maghiară ca obiect obligat în scoalele poporale, că legea aceasta va remâné numai pe hârtie, cât timp aşa numita inteligenţă nu se va convinge, că, impedecând observarea acestei legi, regimul va fi silit a aplica mĕsuri stricte, şi cât timp nu se va dispune, ca instrucţiunea în scoalele secundare sĕ se predea numai în limba maghiară. Eu doresc a se face aceasta numai după 4 ani, sau mai bine cu începutul anului 1887 din motivul, că nu voiu a pretinde imposibilităţi. Dispunêndu-se, ca în scoala elementară sĕ se observe strict predarea învĕţământului curat numai în limba maghiară, pentru ca după patru ani intrând copiii în scoalele secundare, sĕ fie în stare a învĕţa în limba maghiară; dispositiunea propusă de mine nu va întimpina nici o greutate. Recomând propunerea mea. (Aprobare în stânga estremă).

Ministru president **Coloman Tisza:** Îmi ţin de datorinţă a mĕ declara în privinţa amendamentelor propuse la acest paragraf cu atât mai vĕrtos, căci cea mai mare parte din ele purced din punctul de vedere al tendenţelor politice şi nu atât din punctul de vedere al instrucţiunei metodice. (Aprobare).

Înainte de toate observ, că nu sûnt neaplecat a primì propunerea dlui dep. Tamassy. Va fi ecuitabil a se începe depunerea esamenului de maturitate în limba maghiară numai, după ce va fi urmat deja predarea acestui obiect în cele 7 clase în sensul legei creânde. Voiu sĕ observ mai departe, că nu sûnt aplecat a primì propunerea deputatului Apony — regret a nu-i fi putut auḑi motivarea. — Motivele mi le voiu espune pe scurt.

Eu cred că fie-care înţelege intenţiunea §. 7. Nu i va plesnì nimĕnui prin minte sĕ susţină, că pe basa acestui §. n'ar esista sub nemijlocita dispoziţiune, supraveghere şi conducere a ministrului şi astfel de scoale, cari se susţin din mijloace confesionale rom. cath. Eu cred că nimenea nu înţelege paragraful acesta astfel. (Aprobare). În privinţa aceasta dau garanţie declaraţiunile făcute în casa aceasta, atât în desbaterea generală cât şi în cea specială; o eventuală formulare mai precisă a §-lui 70 ar oferì sigur deplină liniştire în direcţiunea aceasta. Eu însĕ cred, că, schimbând acum tecstarea generală, înţeleasă şi acceptată, aceasta ar încurca ideile în loc sĕ le clarifice şi noi ne-am vedè necesitaţi a schimba întreg tecstul legei. (Aprobare.)

Merg şi mai departe, onorată casă! Cu ocasiunea desbaterei generale m'am esprimat destul de categoric faţă cu învinuirile ridicate din mai multe părţi, ca şi când aici nu s'ar intenţiona alt ceva, decât maghiarisarea cu ori ce preţ. N'am făcut secret nici din convingerea, că statul maghiar nu va pretinde dela nemaghiari mai mult decât e silit a pretinde ca atare, aceea însĕ o va pretinde. Şi acum susţin punctul de vedere de atunci şi declar, că după părerea mea; dispoziţiunea din legea aceasta referitoare la limba de propunere e cea mai corectă. A trece marginile acestei dispoziţiuni în interesul unei limbi nemaghiare, precum a binevoit a se esprima oare-care domn deputat, ar fi necorect, căci prin aceasta s'ar vĕtăma principiul, care constă în aceea, de a pretinde atâta cât cere lipsa. Ar fi a bună seamă în contraḑicere cu dreptul de pretensiune al statului maghiar, a concede cuiva sĕ înfiinţeze scoale pe cale socială sau corporativă, scoale, în cari sĕ se facă propagandă pentru direcţiune şi pentru spirit nemaghiar. Aceasta ar sta în contraḑicere cu aceea, ce e în drept a pretinde statul maghiar. (Aprobare viuă în dreapta.)

Eu încă n'aşi putè trece preste marginea aceasta, fiind convingerea mea aceea, că noi în casul acesta pretindem mai mult decât are lipsă statul maghiar. Eu ţin deplin îndreptăţită pretensiunea, că acela, care doresce sĕ treacă de om cult şi sĕ cerceteze eventual scoalele mai înalte, aşteptând pe basa aceasta dela stat vre-un post sau vre-o diplomă, trebue sĕ-şi însuşiască limba şi literatura statului în mod perfect. (Aprobare viuă în dreapta.)

Susţinênd aceasta, recunosc de altă parte că se trece marginea ecuitabilă şi atunci, când se pretinde dela fii nemaghiari ai patriei, a nu-şi vedè în limba maternă de studiile lor în scoalele confesionale. Sĕ mĕ ierte domnul deputat, aceasta nu e decât şovinism maghiar. (Aşa e! în dreapta.)

Eu nu pot primì aceasta, fiind din principiu în contra aceleia, ca statul sĕ treacă preste marginile dreptului sĕu de pretensiune. Nu o pot primì însĕ nici din alt motiv. Înainte de a trece la espunerea acestui motiv, voiu sĕ observ între paranteze următoarele: scoala secundară nu va esopera cu limba sa maghiară de propunere maghiarisarea poporului şi învĕţarea limbei maghiare din partea acestuia, precum doresce d. deputat. Spre scopul acesta servesce introducerea limbei maghiare în scoalele poporale; trebue deci sĕ ne nizuim a procura legei acesteia valoarea recerută. (Aprobare în dreapta.) Dl deputat ḑice, că în clasa I-a gimnasială sĕ aibă deja limba maghiară caracter obligatoric, căci apoi se va învĕţa şi în scoala poporală mai curênd. Sĕ mĕ creadă dl deputat, cei 2—3 scolari din 15 scoale de pe sate, cari vin la gimnasiu, o vor învĕţa şi dacă nu o vor fi învĕţat în scoala poporală; ceilalţi o vor învĕţa în scoala poporală chiar aşa, precum o ar învĕţa atunci, când în scoala secundară n'ar fi limba maghiară, limba de propunere obligatorică.

Susţin şi eu, că zace în interesul scoalelor acestora, ca sĕ înveţe limba maghiară: de aceasta trebue sĕ se îngrigească însĕ — o repet încă odată — stricta observare a legei, care prescrie propunerea obligătorică în limba maghiară.

De aceea nu pot consimţì, că limba maghiară sĕ fie limba de propunere esclusivă. Am convingerea — şi aceasta dovedesce chiar şi istoria naţiunei maghiare, — că respândirea unei limbi naţionale nu se poate efeptuì prin mărginirea preste mĕsură a limbei vorbite de celelalte naţionalităţi. (Aprobare în dreapta.) Din contră o procedură prea energică în privinţa aceasta ar putè provoca numai o reacţiune, care ar împedeca respândirea necondiţionat de lipsă pentru interesul statului. (Aprobare viuă în dreapta.)

Din punctul acesta de vedere nu pot primì amendamentele propuse la acest paragraf afară de cel propus de dep. Tamassy. (Aprobare în dreapta.)

Adolf Zay: Onorată casă! Şi eu am de gând a face un amendament la §-ful acesta. Amendamentul meu se deosebesce de cele propuse pănă acum prin aceea, că purcede curat numai din punctul de vedere didactic şi metodic. Înainte de a-l motiva, fie-mi permis a reflecta la câte-va objecţiuni de ale antevorbitorilor mei. Cu vorbitoriul prim, dnul B. Orban o voiu isprăvi-o iute, câci dênsul ca povestitor e, precum se scie, o figură stereotipă a casei acesteia. Nimenea nu o va lua altcum, de cât drept poveste, aceea ce povestesce dênsul, între alte indicări ce contraḑic direct adevĕrului, despre „poporul săsesc cel fără de cultură“, ḑicênd, că „poporul cel prea cult al secuilor“ va trebuì sĕ'i gunoiască pământul necultivat cu cultura maghiară! Singură icoana aceasta şi alusiunea aceasta fină făcută de dênsul la cultura maghiară îi face povestea interesantă. De alt cum e convins fie care din casa aceasta, că domnul antevorbitoriu n'a avut intenţiunea a spune adevĕrul, ci a voit sĕ spună numai simplu fabule. Prin urmare n'am sĕ fac nici o observare la cuprinsul scorniturilor domnului Orban, cari contra-ḑic diametral adevĕrului. Observ însĕ la modul sĕu de predare, că aşi fi aşteptat dela dênsul umorul jovial de fabulist şi nu patosul cel serios, ca şi când el însuşi ar crede cele povestite. Aceasta e contra gustului bun.

Dintre aderenţii domnului Orban a vorbit şi domnul Iosif Madarász, a cărui vorbire escelează, precum a şi promis, prin sinceritatea cea grandioasă. Îi mulţămesc pentru francheţa, cu care a recunoscut, că legea pentru scoalele poporale din 1879 a fost numai primul pas întru maghiarisarea instrucţiunei în Ungaria. Dênsul a recunoscut însuşi, că dieta Ungariei a început la anul 1879 opera oficială de maghiarisare cu maghiarisarea scoalelor poporale, că aceeaşi dietă voiesce a introduce opera aceasta umană prin projectul de faţă şi în scoalele secundare şi a perfecţiona pe calea statului cu toate mijloacele legislaţiunei şi ale guvernului din treaptă în treaptă maghiarisarea Ungariei. Îi mulţămesc pentru recunoascerea aceasta francă şi perfectă, căci ea e chemată a dovedì, că cele ḑise de foi şi de guvern întru înfrumseţarea projectului n'au avut alt scop, decât sĕ ducă streinătatea în rĕtăcire. Francheţa aceasta o stimez mai mult decât ipocrisia domnului ministru preşedinte şi a altor deputaţi, cari n'au avut curagiul şi sinceritatea a representa şi pe faţă aceea, după care îşi bat capul pe ascuns.

Domnul Iosif Madarász şi colegii sĕi vor rĕmânè domnului ministru preşedinte datoriu cu mulţămita, eu însĕ nu.

Domnul ministru preşedinte s'a declarat în modul cel mai categoric faţă cu tendenţele de maghiarisare esprimate în propunerea dep. Madarász; gratulez Domnului ministru pentru resoluţiunea aceasta şi pentru declaraţiunea sa adevĕrat diplomatică. A fost şi timpul suprem, ca domnul ministru sĕ numească „şovinism maghiar“ nizuinţele de soiul acesta, şi sĕ arunce cel puţin în mod oficial şi cel puţin aḑi anatema asupra lor. Fie ca domnul ministru sĕ şi facă, pe cum vorbesce, cotropind şovinismul maghiar al amicilor şi contrarilor sĕi şi al sĕu propriu cu desĕvârşire. Eu nu pot găta aşa în pripă cu domnul dep. Madarász, precum a gătat d. ministru preşedinte; căci nu sûnt chemat ca dênsul, a vorbì aici ex catedra. Faţă cu propunerea dep. Madarász, care cere ca după trei ani sĕ fie instrucţiunea în toate scoalele secundare din Ungaria numai maghiară, întreb pe d. deputat respectiv, că oare aceasta e politica tradiţională a neamului maghiar şi că oare propunerea aceasta n'are cumva un caracter pe cât de revoluţionar, pe atât şi de reacţionar?

Iosif Madarász „Aceasta e politica tradiţională a neamului maghiar!“

Adolf Zay: (continuă): Domnul dep. precum se vede nu-şi cunoasce neamul, cel puţin nu'l cunoasce aşa, după cum s'a manifestat în istorie şi în acţiunile sale de stat. D. Madarász ca membru al partidei independente din anul 1848 ţine pe „marele an 1848“ de perioda cea mai splendidă a neamului maghiar şi al istoriei maghiare, eară pe bărbaţii cei mari ai anului 1848 de maghiari veritabili şi de patrioţi buni. Ei bine! Fie-mi permis a cita un loc din manifestul esmis de cel dintâi ministeriu ungar independent la 11 Iulie 1848 şi adresat „staturilor adunate în dieta“ Transilvaniei. În manifestul acela se dă referitoriu la uniune următoarea declaraţiune serbătorească: „Acum nu ne mai remâne alta, decât ca binecuvêntarea d-ḑeească sĕ încoroneze uniunea, care va confesa şi valora pentru timpuri eterne sacrele principii de libertate, egalitate şi fraţietate faţă cu toate popoarele de ori ce limbă şi credinţă.“

(Va urma.)

În România de mult se tot cerne cestiunea facultăţii teologice pe lângă universitatea din Bucuresci. Privitor la cestiunea aceasta a apărut în „Biserica română“ din Bucuresci un articol interesant din deosebite puncte de vedere.

Eată'l:

Întemeerea facultăţii teologice.

Primind Constantin cel mare legea creştinească, a semnat, în ḑiua învierii, evangelia dela Ioan, drept mărturie a întrărei sale în biserica întemeiată de Christos. Această fapta serbătorească a ajuns în urmă un obiceiu, şi urmaşii creştini ai celui dintâiu împĕrat creştin dela Roma nouă au semnat în ḑiua învierei evangelia dela Ioan.

Acest obiceiu, pornit dela ântâiul împĕrat roman creştin, s'a păstrat până în ḑilele noastre; căci după desfiinţarea imperiului roman dela rĕsărit biserica ortodoxă şi-a găsit un adăpost în Ţeara Românească şi, după ce numai erau împĕraţi creştini la Constantinopol, Domnul Ţĕrei Românesci semna în ḑiua învierii evangelia dela Ioan; ear astăḑi o semneaḑă Carol I., Regele României.

România e dar statul, în care s'au păstrat tradiţiile politice ale bisericei creştine dela rĕsărit, şi Regele României e astăḑi, de jure, protector cavaler al Bisericei ortodoxe, precum împĕraţii romani-germani erau protectorii cavaleri ai bisericei apusene. Şi lucrul e foarte firesc. După căderea imperiului bizantin pământul românesc, el singur în întregul orient, a remas creştin, un pămênt, pe care păgânii nu'l aveau drept de adăpost, singurul unde giamie nu se putea înfiinţa. Şi mult au jertfit părinţii nostri spre a păstra sfinţenia pămêntului nostru; jertfit'au şi sânge şi averi, s'au luptat cu desnădăjduire veacuri întregi şi, când au vĕḑut că nu pot isbutì prin lupte, şi-au călcat pe inimă şi s'au umilit, numai ca sĕ păstreze ceea ce le era mai scump. Prin multe ticăloşii a trecut neamul nostru: asuprit a fost, jefuit a fost, batjocurit a fost, călcat în picioare a fost, dar nici odată el nu le-a dat vrăşmaşilor creştinătăţii dreptul de a se aşeḑa pe pămêntul nostru, şi totdeauna acest pămênt a fost un loc de adăpost pentru creştinii prigoniţi; fie greci, fie bulgari, fie sêrbi, fie arnăuţi, fie armeni, fie ori ce vor fi, dacă erau creştini veniau ca în ţeara lor şi erau mai bine decât acasă la dênşii.

Dar nu le era străbunilor nostrii destul aceasta: ei şi-au dat tot prisosul pentru întemeerea aşeḑămintelor bisericesci. Nu este în Europa nici un popor, care sĕ fi jertfit pentru biserică de o potrivă cu cel român: sûnt fabuloase averile pe cari Domnii şi boerii le-au dăruit bisericei, sûnt nemĕsurate comorile, cari au eşit din ţeara noastră, spre a fi jerfite pentru mărirea bisericei creştinesci, la Ţarigrad, la sfântul Munte şi la Ierusalim.

Patru veacuri de-a rêndul, câtă vreme creştini dela rĕsărit au gemut sub puterea musulmană, Românii au trăit numai ca creştini, şi şi-au dat toată puterea pentru legea creştinească; ei au fost cei mai de frunte, aceia, la cari ochii tuturor se îndreptau. Cu ce ne-am ales din toate acestea? — După ce veacuri întregi am luptat şi am jertfit, astăḑi la patriarchie nu avem glas, în sfântul Munte, nu găsim adăpost; ear de Ierusalim nici numai ştim nimic. Aceia, cari veacuri întregi au trăit cu sângele nostru, astăḑi numai vor sĕ ştie de noi.

Dar ce ne pasă nouă? — vor striga mulţi dintre cei crescuţi la Paris. — Noi la Constantinopol şi la Atos, şi la Ierusalim, nu avem nici o căutare.

Nu aveţi voi, — le vom respunde; — dar avem noi, cei cari ştim, că una şi nedespărţită e viaţa unui popor, şi că ceea ce au dorit străbunii nostri, trebue sĕ voim noi; căci numai prin munca unită a mai multor generaţii, prin a tuturora muncă se sevîrşesc faptele mari. Dacă străbunii nostri au luptat pentru creştinătate şi şi-au jertfit întregul lor prisos pentru mărirea aşeḑĕmintelor ei, ei n'au făcut aceasta din slăbiciune, ci din convingerea, că ortodocsia este ceea ce îi dă poporului român o posiţie între popoarele din Orient. Catolici fiind, am fi cei din urmă dintre popoarele catolice; părăsind legea creştinească, nesce caraghioşi am rĕmânè; eară ca ortodocşi am fost veacuri întregi cel mai de frunte între popoarele ortodocse.

Şi e fără îndoială foarte greu a înţelege, cum oamenii nostri mai luminaţi nu înţeleg, că trebue sĕ voim a fi şi mai departe ceea ce am fost până la începutul veecului nostru. Stefan cel Mare, care a întemeiat, precum sĕ ḑice, şapte-ḑeci de mănăstiri, Mihaiu-Viteazul, care n'a trăit decât spre a elibera pe creştini, Mircea cel Bĕtrân, care a supus ţeara Turcilor fără de ale da dreptul de adăpost în ea, Mateiu-Basarab, restauratorul sântelor aşeḑăminte, Constatin-Brâncoveanu, care a preferit moartea creştinească faţă cu mărirea păgână, Domnii cei mari şi buni ai nostri s'ar ruşina când ar vedè, cum astăḑi, după ce musulmanii au fost înfrânţi, neamul nostru a ajuns de batjocura celor ce'i cerşeau odinioară mila.

Şi înrîurirea ce am avut în Orient, noi nu am perdut-o: am renunţat noi înşi-ne la ea.

Dar departe e de noi gândul de a învinovăţì pe cei ce au rupt firul tradiţiilor noastre naţionale: recunoascem că legitimă a fost mânia, care s'a produs în inimele oamenilor din generaţiile mai bĕtrâne contra bisericei. Streini cărora noi le-am dat adăpost în ţeara noastră, încetul cu încetul ni s'au făcut stăpâni, şi au început sĕ risipească avutul nostru parte pentru mulţămirea lor personală, parte pentru mărirea naţională a lor; aceia cari asupriţi fiind, au venit la noi pentru a putè trăì ca oameni liberi, au început în urmă sĕ ne asuprească pe noi, şi sĕ ne jignească. Era dar legitimă pornirea, care 'i-a împins pe întemeietorii epocei noastre de renaştere naţională, sĕ lovească cu toată puterea în ierarchia bisericească.

Dar lovitura a fost prea aspră, şi ea n'a atins numai ierarchia ci a surpat şi biserica, şi astăḑi biserica română, care fusese veacuri întregi cel mai bogat şi mai de frunte dintre aşeḑĕmintele noastre, a ajuns cea mai sĕracă şi mai nesocotită dintre toate bisericile creştinesci.

Aceasta e cea mai simţită dintre slăbiciunile noastre naţionale, şi acum, după ce ierarchia noastră bisericeescă a dovedit, că e purtată de aspiraţiunile noastre naţionale, vor putè sĕ judece şi bĕtrânii nostri fără de preocupare, şi vor înţelege, că mărirea bisericei noastre e cerută de interesele noastre naţionale....

Posiţia, pe care o are statul român în mijlocul poporului român, i se cuvine poporului român în mijlocul popoarelor orientale, şi misiunea statului român e de a crea poporului român această posiţie dominantă.

Sûntem cel mai mare, cel mai bogat, cel mai cult dintre popoarele ortodocse din orient, sûntem tot odată acela, care are cele mai multe merite pentru biserica ortodoxă: se cuvine ca glasul nostru sĕ fie hotărîtor pretutindenea, unde e vorba de soarta bisericei ortodocse, şi dacă avem mândrie naţională, atunci trebue sĕ fim adânc jicniţi, când ne vedem nesocotiţi la Patriarchie, ori în Sfântul munte; căci aceasta nesocotire e ceea ce surpă autoritatea statului român faţă cu Orientul şi în interesul acestei autorităţi trebue sĕ stăruim a ne recâştiga posiţia în biserica ortodocsă.

Infiinţarea facultăţii de teologie e unul dintre mijloacele alese spre acest scop, şi fără îndoeală unul din cele mai puternice. Cu drept cuvênt nesocotesc popoarele orientale când vĕd starea părăginită a bisericei noastre, şi nu putem cere sĕ fim sobotiţi drept popor luminat, când noi trimitem tinerii noştri la Moscva, la Cernăuţi, ba chiar şi la Atena, ca de acolo sĕ ne aducă lumină.

De aceea, dacă e vorba sĕ întemeem un lucru folositor, tocmai la facultatea teologică trebue sĕ adunăm cele mai bune puteri, ce s'au ivit nu numai în mijlocul poporului român, ci dacă se poate, în întreaga biserică orientală. Aici economii nu trebue sĕ facă, fiindcă nu e vorba de a se înfiinţa un aşeḑămênt de simplă utilitate publică, ci de a pune temeliile celui mai de frunte focar de cultură bisericească orientală, de a pune în capitala României, un „colegium de propanganda fide“ oriental. Căci numai atunci când lumina va pleca dela Bucuresci pentru popoarele orientale, numai atunci vom dobândì posiţia, în vederea căria s'au luptat străbunii noştri pentru creştinătate, şi şi-au jertfit avutul lor pentru aşeḑămintele ei.

Eară făcênd alt fel, vom dovedì că nu înţelegem faptele străbunilor noştri, nu ne dăm seamă despre posiţia noastră socială şi nu ştim sĕ alegem căile, pe cari trebue sĕ umblăm, spre a putè împlinì misiunea de element civilisator, de purtători ai culturei, cum ne place sĕ ḑicem cu emfasă la toate ocasiunile.

I. Slavici.

Varietăţi.

* Escelenţa Sa Preas. P. Archiepp. şi Metropolit Miron Romanul a sosit Duminecă din călĕtoria dela Budapesta.

* (Adunare generală) estraordinară a comitatului Sibiiului se va ţinè în 11 Maiu nou în sala dela „împĕratul romanilor.“ Objectul desbaterei este limitarea creditului cârciumăresc şi usurei.

* (Alegerile la universitate): În Sibiiu G. Kapp şi Dr. Arz de Straussenburg, în cercul rural Dr. Carol Wolff, la Braşov s'au ales Zay şi Hiemesch; la Bistriţa Dr. Filkeni Budacker; la Sighişoara Teutsch şi Gull; în cetatea Orĕştiei Jos. Schuller; la Cohalm Hager; în cetatea Mediaşului Schaffend şi Lehrer; la Cincu-mare Dr. Bruckner; la Mercurea D. Krasser. — Oare alegătorii români numai esistă? sau dacă esistă numai pentru a se blama ca cei dela Boiţa şi din Scaunul Mercurei pentru persoane, în condiţiuni de a nu putè avè libertatea cugetărei şi consciinţei? Ce zăpăceală este aceasta?

* (Junii) Triste, ca şi timpul cel rece şi ploios din ḑilele Pascilor, au fost de asta-dată serbările „Junilor“ din Braşov. Cavalcada ce au făcut-o Mercurea trecută bravii nostri Juni, după datina strămoşească, a fost posomorîtă, lipsită de veselia de odinioară. Musica militară, care de altădată cânta în Groaveri, dând serbărei o mai mare viocciune a lipsit de astădată, probabil din causa timpului ploios. Când au pornit Junii dintre petri, soarele a rĕsărit parcă ar fi voit sĕ-i mângăe şi sĕ le dea nădejde în ḑile mai senine. De pe feţele călăreţilor se putea cetì greutatea vremurilor ce apasă comerciul industria şi economia casnică a oamenilor; ei au fost şi puţini la numĕr, nu ca în anii de mai nainte, şi mulţi spectatori au observat, ca un moment caracteristic al timpului, că la sĕrbătoarea de Mercuri erau „mai mulţi gendarmi decât Juni“. Baionetele de pe puscile numeroşilor gendarmi şi poliţiani îţi revocau în memorie vremurile absulotismului nemţesc şi am auḑit pe unii întrebându-se că ori atunci nu era mai multă libertate decât acum în perioda absolutismului parlamentar unguresc. Unul din privitori ḑise către ei: Nu mai 'mi aduc aminte dacă pe atunci Junii nostri erau păziţi de mai puţin gendarmi ca acum atâta însĕ sciu, că pe timpul acela negoţiul şi industria era în floare şi oamenii aveau ce le trebuea, acum însĕ au remas numai cu cărticelele de dare“. Nu-i mirare aşa dar, că oamenii sûnt mâhniţi şi că veselia numai voesce sĕ reintre în inima Junilor. S'a mai observat Mercuri că Junii călări nu duceau cu 'sine nici steag, cum făceau de altădată. Întrebând, că ce e causa, am aflat, că nu li s'a mai conces a întrebuinţa numai steagurile lor de până acum, ci li s'a impus sĕ ducă şi steaguri unguresci, ear Junii vrênd sĕ scape de încurcătură, au preferit mai bine sĕ nu ducă nici un steag. Astfel s'a sĕvîrşit serbarea de Pasci a Junilor, fără musică, fără steag după cum sûnt şi vremurile de astăḑi. „G. Tr.“

* **Trigemeni.** O femeie din Sĕlişte a născut în sĕptĕmâna trecută 3 copiii viguroşi, binefăcuţi toţi unul ca altul, cari trăesc şi astăḑi. Cu ocasiunea aceasta a operat D. medic Calefariu cu mare succes.

Posta din urmă.

Una din foile bucurescene, care ne au sosit astăḑi, atrage în mijlocul luptei electorale atenţiunea publică asupra *cestiunei dunărene*, care mai că se dase uitărei. În ḑilele trecute, scrie foaia bucurasceană, o telegramă dela Viena ne spunea, că comisiunea europeană a Dunării va fi prorogată până la 10 Septemvre, — când se încheiă terminul de 6 luni lăsat de tractatul din Londra. Aceeaşi telegramă mai adauge: „Demersul colectiv al Puterilor la Bucuresci se va face probabil după deschiderea camerilor române, căci Puterile vreau sĕ cunoască mai întâiu respunsul României la nota lordului Granville. Acest rĕspuns nu va fi comunicat Puterilor decât după 10 Maiu, şi pe la Viena e sigur, că dênsul va fi negativ“.

Lucrările, continuă foaia, dară par a sta astfel: Nota Engliterei, care ne comunică hotărîrile conferenţei din Londra, este fără rĕspuns din partea României.

Foia ne mai spune, că în mesagiu va trebuì sĕ se puna cestiunea corpurilor legislative şi aceste vor trebuì sĕ respundă. Provoacă în fine pe toţi cei aleşi şi pe cei ce se vor alege sĕ fie la înălţimea misiunei, căci vor avè sĕ respundă la cestiunea dunăreană înainte de revisiunea constituţiunei.

Conspectul operaţiunilor, Înstitutului de credit şi de economii „Albina“ în luna Aprile 1883.

Întrate.	fl. cr.
Numerariu transpus din 31 Martie	66,206.67
Depuneri	80,641.62
Cambie rescumperate	160,378.58
Împrumuturi hipotecare şi alte împrumuturi	4,328.63
Interese şi provisiuni	9,167.17
La fondul de pensiune	58.55
Monetă vêndută	71,164.11
Efecte	15,030.69
Conturi curente	57,223.23
Diverse	1,624.30
	fl. 465,823.55

Eşite.	fl. cr.
Depuneri	109 142.95
Cambie escomptate	154,501.48
Împrumuturi hipotecare şi alte împrumuturi	21,255.—
Interese pentru depuneri	852.59
Contribuţiune şi competinţe	173.24
Salarie şi spese	2,506.53
Monetă cumpĕrată	59,507.86
Conturi curente	67,767.67
Diverse	11,565.33
Saldo în numerariu cu 30 Aprile 1883	38,560.90
	fl. 465,823.55

Sibiiu în 30 Aprile 1883.

Visarion Roman m. p., director esecutiv.
I. Lissai m. p., comptab.

Loterie.

Sâmbătă 5 Mai n. 1883.

Viena:	38	17	75	18	48
Timişoara:	22	90	69	47	11

Bursa de Viena şi Pesta.

Din 5 Maiu n. 1883.

	Viena	*B-pesta*
Renta de aur ung. de 6%	120.35	120.30
Strisuri fonciari ale institutului „Albina“		100.30
London (pe poliţa de trei luni)	119.80	119.70
Galbin	5.66	5.65
Napoleon	9.55	9.51
100 marce nemţesci	58.55	58.55

Redactor rĕspunḑĕt[illegible] Nicolau Cristea.

Editura şi tipariul tipografiei archidiecesane.